

Kabinet Zaštitnika
Savjetnici
Centrala
Fax:
E-mail:

020/241-642
020/225-395
020/225-395
020/241-642
ombudsman@t-com.me
www.ombudsman.co.me

Broj: 03-1498/16
Podgorica, 28.12.2016. godine

MINISTARSTVO ZDRAVLJA

PODGORICA

Postupajući u okviru nadležnosti propisanih odredbom člana 18 stav 3 i člana 21 Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", broj 42/11 i 32/14), da se bavi opštim pitanjima od značaja za zaštitu i unaprjeđenje ljudskih prava i sloboda, da inicira donošenje ili izmjenu zakona ili drugih propisa radi usklađivanja sa međunarodno priznatim standardima u oblasti ljudskih prava i daje mišljenje na predlog zakona ili drugih propisa, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, daje sljedeće:

Mišljenje na

Nacrt Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti - član 25

1. Smatramo da se boravak djece u predškolskim i školskim ustanovama - pravo na njihovo obrazovanje i vaspitanje, ne može uslovljavati prethodnom vakcinacijom;
2. Odredbu člana 27 stav 5 Nacrta zakona treba brisati; i
3. Propisati uslove i način rada stručnog tima, posebno u slučajevima postojanja medicinskih kontraindikacija.

O b r a z l o ž e n j e

Nacrtom zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (koji je objavljen na web portalu tog ministarstva 05.05.2016. godine), pored ostalog, članom 24, ustanovljene su posebne mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, među kojima imunoprofilaksa i hemioprofilaksa (stav 1 tačka 1 ovog člana).

Nacrtom zakona, članom 27 stav 2 tačka 1) propisana je obavezna vakcinacija protiv određenih zaraznih bolesti: tuberkuloze, difterije, tetanusa, velikog kašlja, dječije paralize, malih boginja, epidemijских zaušaka, rubele, virusnog hepatitisa "B" i hemofilusa influence tipa "B", za sva lica određenog uzrasta.

Nesporno je ovlaštenje zakonodavca da zakonom propiše mjere zdravstvene zaštite za koje je prema pravilima struke utvrđeno da postižu najpovoljnije rezultate u sprječavanju širenja zaraznih bolesti.

Zato smatramo da ovo rješenje treba zadržati budući da se radi o stručnom (medicinskom) pitanju, a koje je na istovjetan način uređeno važećim zakonom.

Navedenim zakonom, članom 27 stav 5, predviđeno je da je *za boravak djece u predškolskim i školskim ustanovama, kao i u ustanovama za smještaj djece bez roditeljskog staranja, neophodno da su ispunjeni uslovi iz stava 2 tačka 1 tog člana, osim u slučaju postojanja medicinske kontraindikacije koju utvrđuje doktor medicine odgovarajuće specijalnosti ili stručni tim za kontraindikacije.*

Polazeći od složenosti ovog pitanja, u okviru oblasti zaštite dječjih prava, Zaštitnik je sagledao uporedna iskustva zemalja okruženja i EU i pribavio mišljenja Instituta za javno zdravlje Crne Gore i Svjetske zdravstvene organizacije – Kancelarije za Crnu Goru.

U Mišljenju Instituta za javno zdravlje Crne Gore navedeno je da među stručnom i naučnom javnošću postoji konsenzus da je značaj vakcina po zdravlje svjetske populacije, te razvoj čovječanstva i ljudskog roda toliko veliki da ga je gotovo nemoguće jasno izmjeriti i da je vakcinacija najkorisnija medicinska intervencija za čovječanstvo. Predloženim izmjenama Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, suštinski se ne mijenja stav države prema vakcinaciji, jer je ista i obavezujuća i u postojećem zakonskom rješenju. Tim izmjenama država se dodatno obavezuje da osigura i još više zaštiti zdravlje, posebno vulnerabilnih djelova populacije (djece), a naročito u situacijama koje predstavljaju povišen epidemiološki rizik kao što su masovna okupljanja i grupisanja djece. Osiguravanjem visokokolektivnog imuniteta, u dječjim kolektivima kroz vakcinaciju djece pred ulazak u obrazovne ustanove, čuva se zdravlje ne samo vakcinisane djece, već i one djece kod kojih se iz posebnih medicinskih razloga ili neke osnovne bolesti – ne mogu postaviti indikacije za vakcinaciju. Odbijanjem vakcinacije, po mišljenju Instituta, roditelji ne samo što ugrožavaju zdravlje svoje djece, već i zdravlje druge djece kod koje zbog medicinskih kontraindikacije nijesu vakcinisana ali i osoba kod kojih vakcinacijom nije postignuta zadovoljavajuća zaštita pošto ni jedna vakcina, bez obzira koliko učinkovita ne pruža apsolutnu (100 %) zaštitu svih vakcinisanih. Institut smatra da uslovljavanje upisa djeteta u obrazovnu ustanovu dokazom o obavljenim vakcinacijama ne predstavlja diskriminaciju, već mehanizam kojim se dodatno osigurava zaštita prava djece na zdravlje. Institut, takođe navodi da manji ili veći otpor vakcinaciji, postoji koliko i same vakcine.

U Mišljenju Svjetske zdravstvene organizacije - Kancelarije u Crnoj Gori, između ostalog, navodi se da vakcinacija predstavlja najveće dostignuće čovječanstva i medicine, te da je njenim masovnim sprovođenjem doprinijelo iskorijenjivanju mnogih zaraznih bolesti, poboljšanju životnog standarda i produženju životnog vijeka. Ističe se da su vakcine veoma bezbjedne i da se neželjene reakcije nakon vakcinacije, registruju veoma rijetko.

Obaveznost imunizacije, po riječima Svjetske zdravstvene organizacije, već dugo vremena prate kontroverzne debate u pogledu efikasnosti, bezbjednosti i etičnosti, koje su ukorijenjene u dugotrajnoj tenziji između dva divergentna cilja: zaštita individualnih prava i sloboda i zaštita javnog zdravlja. Propisivanje obavezne imunizacije kao uslova upisa u obrazovne ustanove, svoje opravdanje nalazi u činjenici da je to najefikasniji način generisanja "kolektivnog imuniteta". Pojedine zemlje u regionu Evrope posežu za različitim normativnim rješenjima uključujući i obavezost imunizacije kao pretpostavka upisa djece u predškolske i/ili školske ustanove, kako bi se obezbijedio adekvatan obuhvat imunizacijom i osigurao tzv. „kolektivni imunitet“ Nevakcinisane osobe predstavljaju rizik po djecu ili odrasle sa medicinskim kontraindikacijama koji ne mogu biti vakcinisani, kao i po vakcinisane osobe budući da vakcine nijesu 100% efikasne.

Dosadašnja iskustva u implementaciji nacionalnih programa imunizacije, nedvosmisleno upućuju da realizacija definisanih ciljeva u velikoj mjeri pretpostavlja i efikasnu komunikaciju sa roditeljima u vezi pitanja koja se odnose na bezbjednost vakcina, podizanja nivoa svijesti u opštoj populaciji o rizicima koje sa sobom nose vakcino-preventabilna oboljenja, kao i promociju boljeg razumijevanja značaja i benefita kolektivnog imuniteta za ukupnu zajednicu.

Zaštitnik smatra, da se boravak djece u predškolskim i školskim ustanovama, a time i njihovo obrazovanje i vaspitanje, ne može uslovljavati prethodnom vakcinacijom.

Naime, pravo na zdravlje i pravo na obrazovanje i vaspitanje su prava koja su garantovana Konvencijom o pravima djeteta UN-a, Ustavom Crne Gore i domaćim propisima, te da se polazeći od principa nedjeljivosti prava, ne može dati prioritet jednom ili drugom pravu, već je potrebno uspostaviti njihovu ravnotežu.

Djeca koja nijesu vakcinisana nijesu bolesne osobe. Osnovno obrazovanje je obavezno, a uslovljavanjem predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja vakcinacijom, djeci koja nijesu vakcinisana uskraćuje se pravo na obrazovanje i vaspitanje. Među pravima djeteta koja su utvrđena Konvencijom ne postoji hijerarhija. Sva su jednako važna, međusobno su povezana i nedjeljiva.

Kako je Nacrtom zakona propisana obaveznost vakcina, kao i kaznene odredbe za neizvršavanje obaveza propisanih zakonom, nije neophodno i uslovljavanje boravka djece u predškolskim i školskim ustanovama kao i ustanovama za smještaj djece bez roditeljskog staranja vakcinacijom, jer bi to u suštini, značilo dvostruko sankcionisanje po istom osnovu.

Smatramo, da u cilju sprovođenja obavezne vakcinacije, treba razmotriti i mogućnost ustanovljavanja stručnog tima koji bi na najbolji način obezbijedilo poštovanje najboljeg interesa djeteta, uzimajući u obzir prava i obaveze njegovih roditelja, zakonskih staratelja i drugih pojedinaca koji su pravno odgovorni za dijete i u obavezi su da preduzmu sve zakonske i administrativne mjere u cilju ostvarivanja tog interesa.

Mišljenja smo da je razumljiva briga roditelja za svoju djecu, naročito u vremenu kada razne informacije postaju dostupne - počev od izuzetno značajnih i korisnih, pa do onih koje su netačne i neprovjerene.

Takođe smatramo, da roditelji moraju biti obaviješteni o svim efektima vakcinacije, kao i o rizicima po zdravlje, makar oni bili i minimalni. Iako su, po navodima stručnjaka iz oblasti medicine, ozbiljne neželjene reakcije nakon vakcinacije veoma rijetke, ipak neke od njih mogu ostaviti trajne posljedice po zdravlje i razvoj djece, pa roditelji imaju pravo da budu upoznati i sa tim podatkom. Polazeći od toga, smatramo da bi se djelovanjem stručnog tima, u dogovoru sa roditeljem, odnosno starateljem, mogle donijeti odgovarajuće odluke, a naročito u slučajevima kada postoji bojazan za rizik od kontraindikacija koje vakcine mogu proizvesti.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Šučko Baković

